

O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM TIZIMINING RAQAMLI FUNDAMENTI – HEMIS AXBOROT TIZIMI

D.R. Nikadambayeva, O‘zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar
Universiteti

Izoh: Mazkur tahliliy maqolada O‘zbekistondagi raqamlashuv muhitida oliy ta’lim tizimini virtual olamga moslashtirayotgan HEMIS axborot tizimining kelajakdagi samarali faoliyatiga bog‘liq takliflar to‘g‘risida so‘z boradi..

Kalit so‘zlar: Alemira, Classter, EduSec, Moodle, Wisenet, Jupiter, Classtime, Rise Vision, Canvas, Eskadenia, HEMIS, axborot tizimi, ta’limdagi raqamlashuv, oliy ta’lim, Yevropa Ittifoqi, Turkiy davlatlar tashkiloti

Kirish

Raqamlashuv jarayonlari kundan-kunga avj olib borayotgan muhitda, ayniqsa ta’lim sohasidagi raqamlashuv masalalarida K.Shenonning “Bir kalit bilan barcha eshiklarni ochib bo‘lmaydi” degan iborasini inobatga olgan holda, raqamli “qurol”larni tadbiq etilishi va qo‘llanilishida hech bir nozik masalani e’tibordan chetda qoldirmaslik lozim. Haqiqatdan ham raqamlashtirish - kamroq yo‘qotish yoki sarf bilan katta samaradorlikka erishish mumkin bo‘lgan yagona yo‘l. Shu sababli yurtimiz ta’lim tizimida ham jarayonlar raqamlashtirilmoqda, “Kundalik”, “Aqilli universitet”, “Finger print”, “HEMIS” va boshqa shunga o‘hshash raqamli vositalar bosqichma-bosqich tadbiq qilinmoqda. Biroq bu kabi axborot tizimi va raqamli vositalarni ta’lim sohasiga integratsiyasida, asosiy e’tibor markazida talabalar ta’limi bo‘lgan, chuqur tahliliy, amaliy va eksperimental yondashuv mavjudmi?

Metodologiya

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 yildagi PF-5847-sonli “Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni (O. R. Farmon-PF 5847-son), 24.12.2021 yildagi PQ-60-sonli “Davlat oliy ta’lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorining 6-bandi (Qaror-PQ -60-son, 6-bandi), 24.12.2021 yildagi PQ-61-sonli “Davlat oliy ta’lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorining 7-bandi (Qaror-PQ 61-son, 7-band), 22.08.2022-yildagi PQ-357-sonli “2022-2023-yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorning 2-ilovalari (Qaror-PQ 357-son, 2-ilova)da mamlakatimiz oliy ta’lim tizimidagi raqamlashuv masalalarining ustuvor vazifalari belgilab berilgan bo‘lib, ularga ko‘ra tizim raqamlashuvdagi asosiy e’tibor – oliy ta’lim muassasalaridagi ma’muriy, o‘quv, ilmiy, moliyaviy jarayonlarni hukumat tomonidan elektron boshqarish imkonini beruvchi “Oliy ta’lim” axborot tizimini joriy etishga qaratilgan.

Mazkur huquqiy hujjatlarda sohani raqamlashuviga mas’ul etib Oliy va o‘rta maxsus ta’lim (hozirgi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi) hamda Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarni rivojlantirish (hozirgi Raqamli texnologiyalar vazirligi) vazirliklari tayinlandi. Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020-yildagi PF-6079 sonli ““Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash

NIKADAMBAEVA Durдона
Ruhullaevna, Senior Lecturer at
Department of Public Relations
in Journalism and Mass
Communications University of
Uzbekistan

НИКАДАМБАЕВА Дурдона
Рухуллаевна, старший преподаватель кафедры связей с общественностью Университета журналистики и массовых коммуникаций Узбекистана

va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni (Farmon-PF 6079-sonli)da Respublikaning xorijiy mamlakatlardagi diplomatik vakolatxonalari o'zlariga birlashtirilgan hududlar va tarmoqlarga ilg'or texnologiyalar va IT yechimlarni transfer qilishda har tomonlama amaliy yordam ko'rsatishlari lozimligi 23-ilovada belgilandi. Unga ko'ra, "Aqlli universitet", "Raqamli ta'lim" texnologiyalari hamda ta'limda imtihon tizimini rivojlantirish masalalari O'zbekistonning Estoniya va Finlandiyadagi diplomatik vakil K.Sultanov zimmasiga yuklatildi.

Natijalar

Hozirda yurtimizdagi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini virtual olamga transformatsiya qilinishida HEMIS (Higher Education Management Information System) axborot tizimi ishga tushirildi va tizimini boshqaruvi uchun ko'plab funksiyalar kiritildi. OTM qatnashchilarini tizimga moslashuvini ta'minlashdagi xizmatlari bilan, tizim milliy konsultanti O'tkir Raxmatullayevich Hamdamov mazkur tizim ta'sischilarining ko'zga ko'ringan vakillaridan biri. U tizimga kiritilayotgan kafedra mudiri, o'qituvchi, talaba va OTning boshqa ishtirokchilari funksiyasiga kiruvchi – shartnoma va diplomlarni shakllantirish, stipendiya belgilash, kursdan-kursga o'tkazish, fanlarni tanlash, qayta o'qish, bandlik, ishga joylashtirish, qarzdorlik, o'qishni ko'chirish, fan mavzulari va resurslarini shakllantirish, test imtihonini yaratish, nazoratlarni baholash, davomad, ilmiy faoliyat, ilmiy loyihalar, OTM reytingini tizimda shakllantirish to'g'risidagi ma'lumotlardan https://www.youtube.com/@HEMIS_UZB/about da doimiy ravishda xabardor etib boradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.12.2021 yildagi PQ-61-sonli "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorining 7-bandi (Qaror-PQ 61-son, 7-band)ga ko'ra "Axborot tizimiga ulanish idoraviy bo'ysunuvdan qat'i nazar, barcha davlat oliy ta'lim muassasalari uchun majburiy hisoblanadi" deya belgilab qo'yilganiga ko'ra, hozirda yurtimizdagi OTM faoliyati bosqichma-bosqich, "Хоть медленно но верно" tizimga transformatsiyalanmoqda.

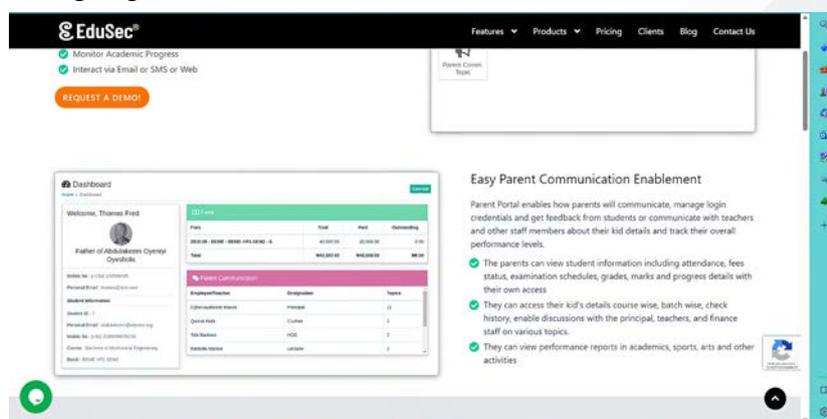
Muhokama

Jahonda raqamli texnologiyalar iqtisodiyotning barcha jabhalarida qo'llanilmoqda, shu jumladan ta'limda ham. Yurtimizda raqamlashtirish ishlari zamon talabidan kelib chiqib amalga oshirilayotganini inobatga oladigan bo'lsak, to'g'ri bu – HEMIS axborot tizimiga ko'p qulayliklar kiritilindi, biroq mazkur tizim iste'molchi va qatnashchilari fikrlari o'rganilganda, tizimning kelajakdagi samarali faoliyati uchun ba'zi takliflar yuzaga keldi.

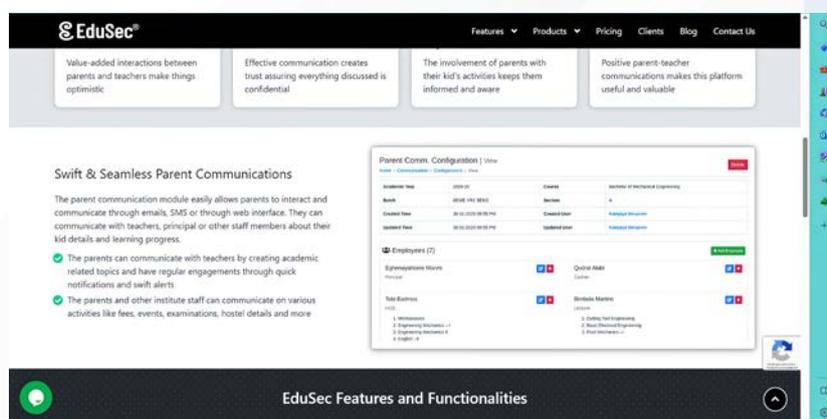
Eng asosiy e'tibor, mazkur raqamli axborot tizimini shakllantirib borishda faqatgina hukumat boshqaruvi qulayliklari uchungina emas tizimning boshqa ishtirokchilarini ham qiziqish va qulayliklarini inobatga olinishida bu masalada ilg'or bo'lgan xorij mamlakatlari tajribalariga ham e'tibor qaratilish masalasidir. Agar, jahon tajribasiga tayanadigan bo'lsak, mamlakatda OTM tanlov qilish imkoni bo'lgan turli boshqaruv axborot tizimlari maydoninig shakllanganligi, mazkur platformalararo o'zaro raqobatni ta'minlab, ulardagi kamchiliklarni tezroq bartaraf etilishiga sabab bo'ladi. Mana masalan, Buyuk Britaniyani oladigan bo'lsak, undagi OTM yagona bir dasturiy ta'minotdan foydalanishga majbur emas. Ular, o'z takliflari bilan muntazir bo'layotgan jahondagi top ta'lim dasturiy ta'minotlari xizmatlaridan o'z ixtiyor va tanlovlariga ko'ra foydalanish

huquqiga ega. Mamlakatda Alemira (Shvedtsariya, Schaffhausen), Classter (Gretsiya, Kavala), EduSec (Hindiston, Gujarat), Wisenet (Avstraliya, Melburn), Jupiter (AQSh, Pensilvaniya), Classtime (AQSh, Santa Barbara), Rise Vision (AQSh, Vichita), Canvas (AQSh, YuTA), Eskadenia (Iordaniya, Omman)ga o'xshash 50 dan ziyod dasturiy ta'minotlar mavjud.

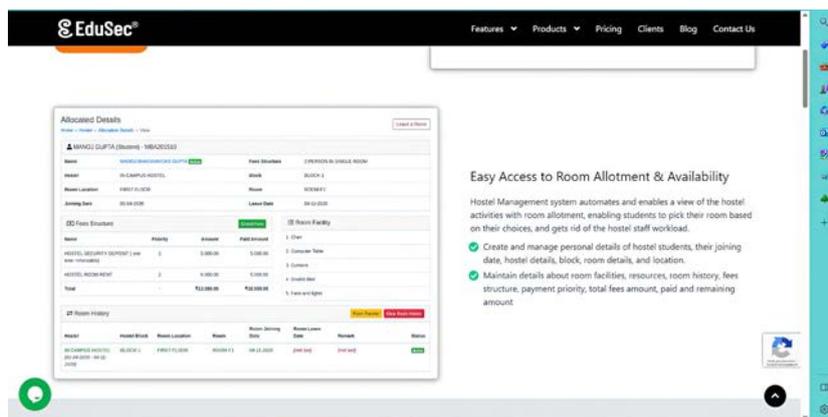
Jahon mamlakatlari OTMga o'z xizmatlarini taklif qiliyotgan yuqorida sanab o'tilgan mashxur ta'lim dasturiy ta'minotlarini kuzatadigan bo'lsak ulardagi xizmatlarda barcha tomonlarning xohishlarini qondiruvchi raqamli qulayliklar maksimal darajada aks etganini ko'rishimiz mumkin. Mana masalan, Malayziyaning (BAC) Brikfilds Osiyo kolleji (2014 dan), Omanning (IP) Poliglot Instituti (2015 dan), Zimbabvening (ESB) Elita Go'zallik Maktabi (2016 dan), Yegipetning Ayn-Shams Universiteti (2016 dan), AQShning Vasko Kariyr kolleji (2016 dan), Tibbiyot fanlari Atlant Universiteti (2018 dan), Turkiyaning Bashakshehir Islom Akademiyasi (2017 dan), Serra-Leonening Sharqiy Politexnika Institut (EPI) (2019 dan) lari foydalanuvchi, Hindistoning "Rudram Softech Pvt Ltd" kompaniyasi taqdim etayotgan EduSec (<https://www.edusec.org/blog>) ta'lim platformasini oladigan bo'lsak, unda ko'pdan-ko'q qulayliklar mavjud. Xattoki, tizimda ota-onalar uchun ham sahifa ochish imkoni mavjud. Mazkur sahifalari orqali ular OT va undagi jarayonlardan xabardor bo'lish, farzandlarining sport, ma'naviy-ma'rifiy va akademik yo'nalishlardagi monitoringini olib borish, muassasa raxbariyati, pedagoglar va to'lov masalalariga mas'ul vakillar bilan elektron aloqa o'tnatish, kontrakt to'lovi qoldiqlaridan xabardor bo'lish, to'lov masalalari bo'yicha ota-onalarni o'zaro muloqotida qatnashish, turli majlislaridan xabardor bo'lish va shunga o'xshash ko'plab raqamli qulayliklarga egadirlar (1,2-tasvirlar).

1-tasvir

2-tasvir

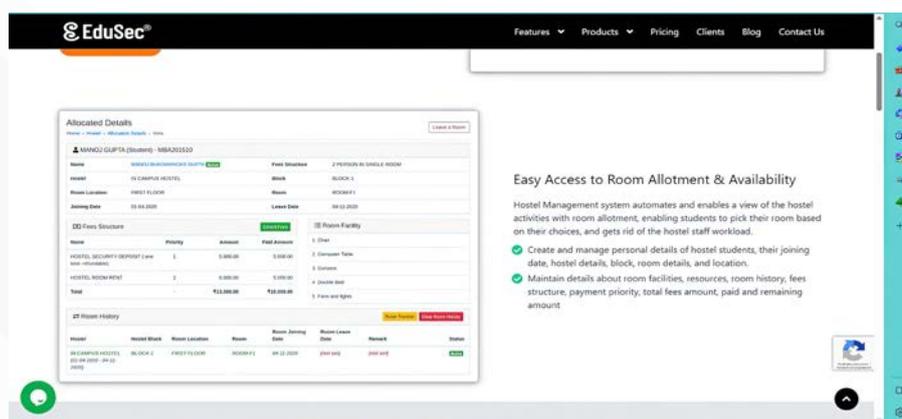

3-tasvir

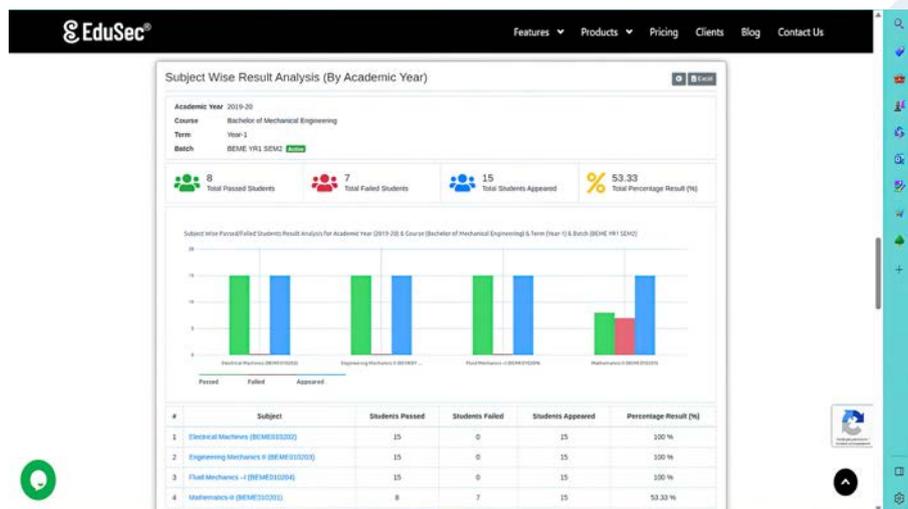
4-tasvir

Undagi Hostel management xizmati esa talabalar turar joyini boshqarishda xonalarni qaysilari band, qaysilari bo'sh ekanidan, turli qulaylik va sig'imdagi xonalarning turli narxlaridan xabardor bo'lish imkonini beradi (3,4-tasvirlar).

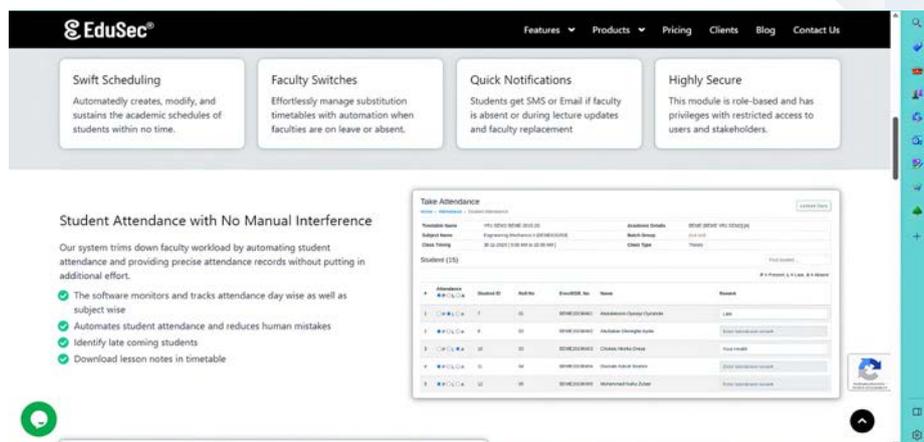
5-tasvir

Bu platformadagi, talabalar nazorat ishlarini yaratish va ularni tekshirish uchun kiritilgan raqamli vositalar professor-o'qituvchilarni, bajarilgan ishlarni soatlab tekshirib, vaqtni isrof qilishlariga yo'l qo'ymaydi. Eng asosiysi esa, nazorat ishlari vaqtida misli ko'rinmas qog'oz sarfini oldini oladi. Umumiy yakuniy tahlilni ham jadval yoki sxematda chiqarib beradi (5,6-tasvir)

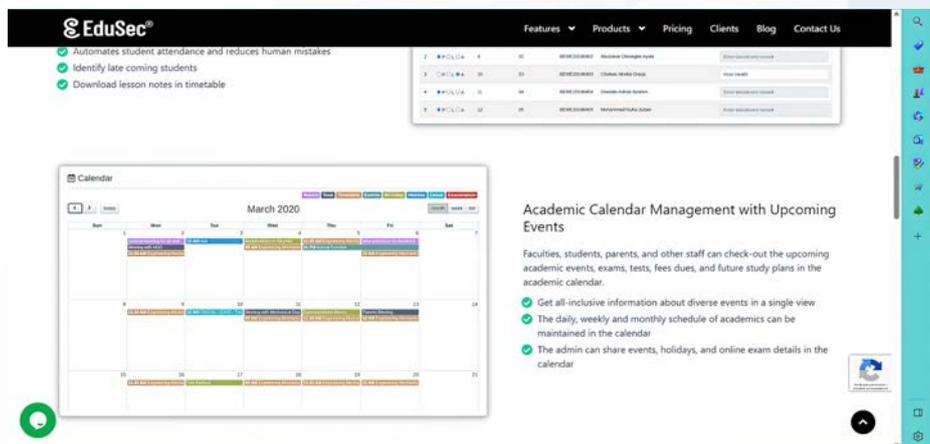
6-tasvir

Agar talabalar davomadi masalasiga to‘xtaladigan bo‘lsak, o‘qituvchi va talabalarni vaqtini olmaydigan, avtomatlashgan davomad tizimi esa (P=Present) Mavjud, (L=Late) Kechikdi, (A=Absanse) Ishtirok etmadi deya aniq belgilangan uch turdagi ikonkalar bilan aks etib, o‘qituvchilarni turli mavhum tushunchalarda bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaydi (7-tasvir).

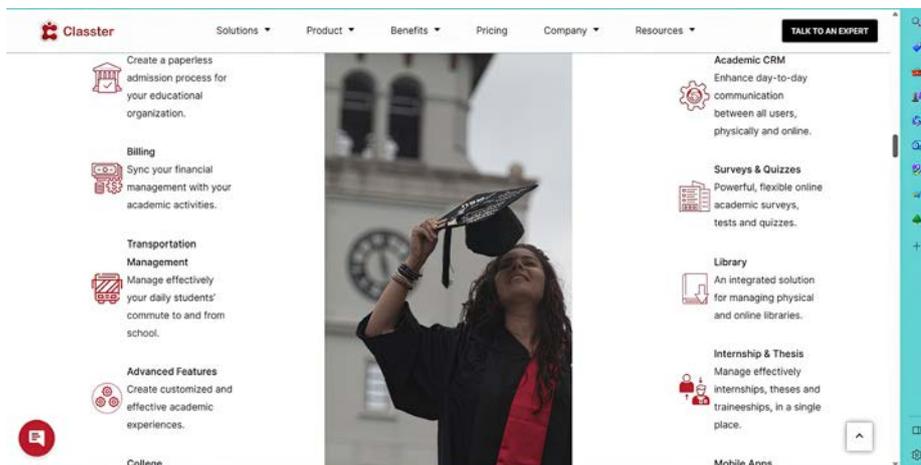
7-tasvir

Kalendar planda nafaqat dars jadvalini kuzatish, balki akadem tadbir, bayram va tug‘ilgan kunlar, imtihon, uy vazifalari va shunga o‘xshash masalalardan xabardor bo‘lish imkoni bor (8-tasvir).

8-tasvir

Tashkilotlar uchun ishonchli dasturiy ta'minotlarni tavsiya etuvchi GetAppning ro'yxatidan o'rin olgan Classter (<https://www.classter.com>) axborot tizimida esa OTMga qatnashda transport va elekton kutubxona masalalariga ham raqamli yechim topilgan (9-tasvir).

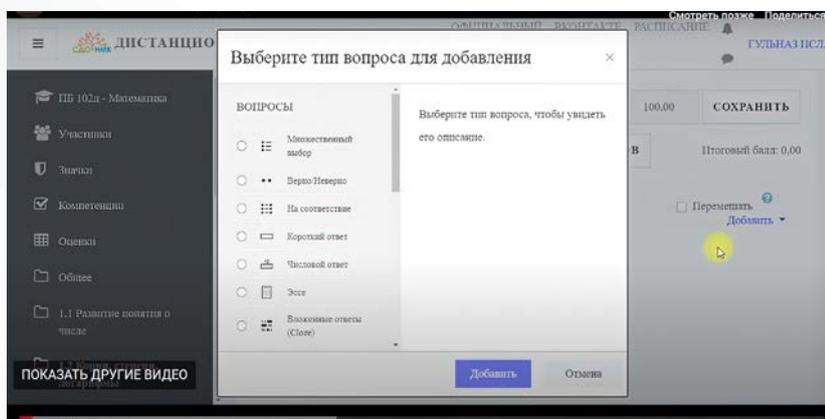

9-tasvir

Moodle (<https://moodle.com/>) platformasida fan resurslari, hattoki video darslarni joylashtirish (10-tasvir), nazorat ishlarini turli shakllarda (11 -tasvirlar) olish uchun imkoniyat mavjud.

10-tasvir

11-tasvir

Xulosa

Ko'plab olimlarning "Muvaffaqiyatli universitetlar avtonom, akadem erkin va tadqiqotlarga safarbar qilingan bo'lishlari kerak" degan ta'kidlarini inobatga oladigan bo'lsak, demak OTM virtual olamdagi faoliyatlarini shakllantirishlari uchun ularga turli axborot tizimlari orasidan o'z komfortlariga ko'ra tanlov qilish imkoniyati bo'lgan muhitni shakllanishiga imkon yaratish lozim. Sog'lom raqobat bor joyda rivojlanish bo'lishi hammamizga ma'lum. Shu sababdan ham OTM faoliyatini virtual transformatsiyasiga ko'maklashuvchi turli tuman dasturiy ta'minotlarni ko'payishi mazkur sohadagi muammo va kamchiliklarni tezroq bartaraf bo'lishiga ko'maklashadi.

Bu maqoladagi keltirilgan takliflarning ko'pida Yevropa mamlakatlari oily ta'lim tizimida ishlab kelayotgan axborot tizimlaridan misol qilinganing sababi shuki, hozirda milliy ta'lim tizimimizga ko'plab Kembrij, Vestminster universitetlari yoki Finlandiyaning ta'lim tizimini andoza tariqasida tadbir qilinayotgani boisidandir. Biroq, bu masalaga boshqa tarafdin yondoshadigan bo'lsak, nima sababdan (Osiyo mamlakatlari demayman maylin, loaqal) Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo mamlakatlar orasida Yevropa Ittifoqi singari ittifoqqa a'zo mamlakatlar oily ta'lim muassasalari ishtirokchilarini raqamli ta'lim bo'yicha tajriba va yangiliklar almashinuvi ta'minlab, ularni digital kompetentligini oshirishga komaklashuvchi "Digital education 2021-2027" loyihasidek dasturlarni ishga tushirishga jiddiy e'tibor berilmaydi? Lekin, Turk Devletleri Teskilati (turkicstates.org) saytidagi ma'lumotlardan kelib chiqadigan bo'lsak bu narsalarni ba'ri allaqachon rejaga kiritilingan. Ahir, Yevropa ittifoqi ham qachonlardir shu kabi loyihalarni mentaliteti, dini va boshqa o'zigagina hos omillarni inobatga olgan holda noldan boshlagan, asosiysi hech kimni "know-how"sini na'muna yoki andoza qilib olmay. Biz ham bu masalada haqiqatdan ham samara ko'rishimiz uchun Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining sobiq vaziri A.X.Toshqulovni MFaktorga bergan intervyusida ta'kidlaganidek, bu tizimlarni "o'zbekchalashtirib" olinishiga yo'l qo'yib bermasdan, virtual dasturiy ta'minotlarni yaratuvchi mutahassislar va ta'limda uzoq tajribaga ega bo'lgan olimlarni bu masaladagi faolliligini oshirishirib, loaqal Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo davlatlar aro "Digital education of TDT"ni yo'lga qo'yishimiz lozim.

Adabiyotlar ro'yxati

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.12.2021dagi PQ-61-sonli "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorining 7-bandi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020dagi PF-6079-sonli "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 6079-sonli Qarori

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.22.2022dagi PQ-357-sonli "2022-2023-yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorining 2-ilovasi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.12.2021dagi PQ-61-sonli "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorining 6-bandi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 12.24.2021dagi PF-60-sonli "Davlat oliy ta'lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmonining 6-bandi

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019dagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni

<https://www.edusec.org/blog>

<https://www.classter.com>

<https://moodle.com>

ЦИФРОВОЙ ФУНДАМЕНТ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА — ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА HEMIS

Д.Р. Никадамбаева, Университет журналистики и массовых коммуникаций
Узбекистана

Аннотация: В статье проанализированы предложения, связанные с будущей эффективной работой информационной системы HEMIS, которая адаптирует систему высшего образования к виртуальной сфере в условиях цифровизации Узбекистана.

Ключевые слова: Alemira, Classter, EduSec, Moodle, Wisenet, Jupiter, Classtime, Rise Vision, Canvas, Eskadenia, HEMIS, информационная система, цифровизация образования, высшее образования, Евро Союз, Организация тюркских государств.

DIGITAL FOUNDATION OF THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION IN
UZBEKISTAN - INFORMATION SYSTEM HEMIS

D.R. Nikadambaeva, Journalism and Mass Communications University of Uzbekistan

Abstract: This analytical article deals with proposals related to the future effective operation of the HEMIS information system, which adapts the higher education system to the virtual sphere in digital process of Uzbekistan.

Keywords: Alemira, Classter, EduSec, Moodle, Wisenet, Jupiter, Classtime, Rise Vision, Canvas, Eskadenia, HEMIS, information system, digitalization of education, higher education, European Union, Organization of Turkic States.

Your comments are
welcome!
info@uzjoku.uz
+99 8121 345 67 89
uzjoku.uz